

یا حسین علیه السلام

زیارت نامه

فهرست مطالب

معنای زیارت
اهمیت و جایگاه زیارت معصومین علیهم السلام
فضیلت زیارت امام رضا علیه السلام
امام رضا علیه السلام در کلام علمای ربانی
زیارت مستحب است یا واجب؟
مراتب زیارت
آداب قبل از زیارت
آداب زیارت
آداب بعد از زیارت

فصل اول) معنای زیارت

زیارت در لغت از ریشه "زور" و به معنای برگشت از چیزی، و تمایل به چیز دیگری می باشد. براین اساس رفتن به ملاقات اولیای دین، و مشرف شدن به حضور امامان معصوم علیهم السلام را از آن جهت زیارت گویند که در هنگام زیارت روح و فکر زائر از مادیات و عالم طبیعت بازگشت می کند و به معنویت و روحانیت توجه و تمایل می نماید و زائر عارف به مقام مزور ملکوت خداوند را در فضای ملکوتی او مشاهده می نماید. بدیهی است میزان جذبه و عشق زائر، به میزان معرفت و شناخت او از مقام و منزلت مزور نزد حق تعالی بستگی دارد.

فصل دوم) اهمیت و جایگاه و آثار زیارت معصومین علیهم السلام

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ زَارَنِي أَوْ زَارَ أَحَدًا مِنْ ذُرِّيَّتِي زُرْتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَنْقَذْتَهُ مِنْ أَهْوَالِهَا»^۱.

کسی که من یا یکی از فرزندانم را زیارت کند روز قیامت به زیارت او آمده و وی را از هول و وحشت های آن روز می رهانم.

«عَنِ الْوُشَاءِ قَالَ سَمِعْتُ الرِّضَا ﷺ: يَقُولُ إِنَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَشِيعَتِهِ وَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَحُسْنِ الْأَدَاءِ زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِي زِيَارَتِهِمْ وَتَصَدِيقًا لِمَا رَغِبُوا فِيهِ كَانَ أَتَمَّتْهُمْ شَفَعَاءُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^۲.

هر امامی در گردن دوستان و شیعیانش عهدهی دارد و زیارت قبورشان از مصادیق وفاء به عهد و حسن اداء وظیفه محسوب می شود، لذا کسی که از روی رغبت و میل به زیارتشان رود ایشان در روز قیامت شفیع او خواهند بود.

«رَوَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِلْحُسَيْنِ ﷺ: يَزُورُكُمْ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي تُرِيدُ بَرِّي وَصَلَتِي إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ زُرْتَهَا فِي الْمَوْقِفِ وَأَخَذَتْ بِأَعْضَادِهِ فَأَنْجَبَتْهَا مِنْ أَهْوَالِهِ وَشِدَائِهِ وَعَنْهُ ﷺ أَنَّهُ قَالَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ: وَاللَّهِ لَتَقْتُلَنَّ بِأَرْضِ الْعِرَاقِ وَتُدْفَنُ فِيهَا فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لِمَنْ يَزُورُ قُبُورَنَا وَعَمَرَهَا وَتَعَاهِدَهَا فَقَالَ لِي يَا أَبَا الْحَسَنِ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ قَبْرَكَ وَقُبُورَ وَلَدِكَ بَقْعَةً مِنْ بَقَاعِ الْجَنَّةِ وَعَرَصَةً مِنْ عَرَصَاتِهَا وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَعَلَ قُلُوبًا مِنْ خَلْقِهِ وَصَفْوَةً مِنْ عِبَادِهِ تَحْنُ إِلَيْكُمْ وَتَحْمِلُ الْأَذَى فِيكُمْ فَيَعْمُرُونَ قُبُورَكُمْ تَقَرُّبًا مِنْهُمْ إِلَى اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا وَمودَّةً لِرَسُولِهِ أَوْلَيْكَ يَا عَلِيُّ الْمَخْصُوصُونَ بِشَفَاعَتِي الْوَارِدُونَ حَوْضِي وَهُمْ زَوَارِي عَدَا فِي الْجَنَّةِ يَا عَلِيُّ مَنْ زَارَكُمْ عَدَلُ ذَلِكَ لَهُ ثَوَابٌ سَبْعِينَ حَجَّةً بَعْدَ حَجَّةِ الْإِسْلَامِ وَخَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ حِينَ يَرْجِعُ مِنْ زِيَارَتِكُمْ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ فَأَبْشِرْ وَبَشِّرْ أَوْلَيْكَ وَمُحِبِّكَ مِنَ النَّعِيمِ وَقُرَّةِ عَيْنٍ بِمَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبٍ بَشَرٍ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعِيرُونَ زَوَارَ قُبُورِكُمْ بِزِيَارَتِكُمْ كَمَا تُعِيرُ الزَّانِيَةُ بَنَاهَا أَوْلَيْكَ شَرُّ أُمَّتِي لَا تَتَأَلَّهُمْ شَفَاعَتِي وَلَا يَرِدُونَ حَوْضِي»^۳.

از پیامبر ﷺ نقل است که به امام حسین ﷺ فرمود: طایفه ای شما را زیارت کنند، به این وسیله، نیکی و بخشش مرا می طلبند، و در قیامت آنها را «موقوف» می بینم و به آنها کمک می کنم و از «هول» و سختی ها نجاتشان می دهم.

رسول خدا ﷺ به امام علی ﷺ فرمود: به خدا قسم در سرزمین عراق کشته می شوی و قبرت در همان جا خواهد بود.

از رسول خدا ﷺ پرسید: زیارت قبر من و آباد کردن آن، چه پاداشی دارد؟

فرمود: ای ابا الحسن خداوند قبر تو و قبور فرزندان تو را بقعه ای از بقعه های بهشت می گرداند، و قلوب بندگان را به شما متمایل می سازد و در راه زیارت شما و آبادی قبرتان، سختی ها می بینند، و می خواهند با این کار به خدا نزدیک شوند و به پیامبر او محبت کنند، ای علی آنان مورد شفاعت من قرار می گیرند و در کنار حوض بر من وارد می شوند و در بهشت زائران من خواهند بود، ای علی هر کس شما را زیارت کند، ثواب هفتاد حج می برد و هنگام بازگشت، چون کودکی که از مادر متولد می شود، از گناهان پاک می گردد، پس مژده باد تو و دوستان تو به نعمتها و روشنایی چشمی که کسی آن را ندیده و گوشی نشنیده و به دل کسی خطور نکرده، و کسانی از مردم، بر زائران شما خورده می گیرند، اینان بدترین امت منند و شفاعت مرا نخواهند دید و بر من در کنار حوض وارد نمی شوند.

۱ - کامل الزیارات، النص، ص: ۱۲

۲ - کامل الزیارات، النص، ص: ۱۲۲

۳ - إرشاد القلوب إلى الصواب (للدیلمی)، ج ۲، ص: ۳۴۱

فصل سوم) فضیلت زیارت امام رضا علیه السلام

(۱) عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الثَّانِي عليه السلام قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبِي فَلَهُ الْجَنَّةُ.

از حضرت ابی جعفر ثانی علیه السلام: کسی که قبر پدرم را زیارت کند بهشت مال او است.

(۲) عَنْ حَمْدَانَ الدَّسَوَيْ [الدَّسْتَوَائِي] قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي جَعْفَرٍ الثَّانِي عليه السلام فَقُلْتُ مَا لِمَنْ زَارَ أَبَاكَ بِطُوسَ فَقَالَ عَمَّنْ زَارَ قَبْرَ أَبِي بِطُوسَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ قَالَ حَمْدَانُ فَلَقِيتُ بَعْدَ ذَلِكَ أَيُّوبَ بْنَ نُوحٍ بْنِ دَرَّاجٍ فَقُلْتُ لَهُ يَا أَبَا الْحُسَيْنِ إِنِّي سَمِعْتُ مَوْلَى أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام يَقُولُ مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبِي بِطُوسَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ فَقَالَ أَيُّوبُ وَازِيدُكَ فِيهِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ يَعْنِي أَبَا جَعْفَرٍ وَ أَنَّهُ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ نُصِبَ لَهُ مِنْبَرٌ بِحِذَاءِ مِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله حَتَّى يَفْرُغَ النَّاسُ مِنَ الْحِسَابِ [حَتَّى يَفْرُغَ اللَّهُ مِنَ حِسَابِ الْخَلَائِقِ].

علی بن ابراهیم الجعفری، از حمدان دیوانی نقل نموده که وی گفت: داخل شدم بر حضرت ابو جعفر ثانی علیه السلام و محضرش عرض کردم: اجر کسی که پدر شما را در طوس زیارت کند چیست؟ حضرت فرمودند: کسی که قبر پدرم را در طوس زیارت کند خداوند گناهان سابق و لاحقش را ببامرزد.

حمدان می گوید: پس از آن با ایوب بن نوح بن درّاج ملاقات کردم و به او گفتم: ای ابا حسین من از مولای خود حضرت ابا جعفر علیه السلام شنیدم که می فرمود: کسی که قبر پدرم را در طوس زیارت کند خداوند گناهان سابق و لاحقش را می آمرزد. ایوب گفت: می خواهی اضافه تر از این را برای بگویم؟ گفتم: آری. ایوب گفت: شنیدم از آن حضرت که این فقره را می فرمودند و اضافه کرده و می گفتند: هنگامی که روز قیامت شود منبری برای او (زائر پدرم) در مقابل منبر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نصب می شود تا مردم از حساب فارغ شوند.

(۳) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام: مَنْ زَارَنِي عَلَى بُعْدِ دَارِي وَ شَطُونِ مَزَارِي أَتَيْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ثَلَاثِ مَوَاطِنَ حَتَّى أَخْلَصَهُ مِنْ أَهْوَالِهَا إِذَا تَطَايَرَتِ الْكُتُبُ يَمِينًا وَ شِمَالًا وَ عِنْدَ الصَّرَاطِ وَ عِنْدَ الْمِيزَانِ قَالَ سَعْدٌ وَ سَمِعْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْ صَالِحِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيِّ.

حضرت ابو الحسن الرضا علیه السلام فرمودند: کسی که من را زیارت کند در حالی که خانه ام دور و مزارم بعید است من روز قیامت در سه موطن به نزدش آمده تا او را از ترس ها و هولهای قیامت برهانم:

الف: هنگامی که کتابها (نامه های اعمال) به دست های راست و چپ داده می شوند.

ب: در هنگام عبور از صراط.

ج: در وقت نهادن اعمال را در میزان.

(۴) - عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى عليه السلام قَالَ: مَرَّ بِهِ ابْنُهُ وَ هُوَ شَابٌّ حَدَّثَ وَ بَنُوهُ مُجْتَمِعُونَ عِنْدَهُ فَقَالَ إِنَّ ابْنِي هَذَا يَمُوتُ فِي أَرْضٍ غُرْبَةٍ فَمَنْ زَارَهُ مُسْلِمًا لَأُمِّهِ عَارِفًا بِحَقِّهِ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كَشْهَدَاءِ بَدْرٍ.

فرزند حضرت ابی الحسن موسی علیه السلام در حالی که جوان و کم سن بود به آن جناب مرور کرد و تمام فرزندان نزدش جمع بودند، آن حضرت فرمودند: این پسر من (یعنی حضرت رضا) علیه السلام در سرزمینی به حالت غربت از دنیا می رود پس کسی که او را زیارت کند و تسلیم امرش بوده و به حقش عارف و آگاه باشد نزد خدا مقامش همچون مقام شهداء بدر باشد.

(۵) مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عليه السلام عَنْ رَجُلٍ حَجَّ حَجَّةَ الْإِسْلَامِ - فَدَخَلَ مَتَمَتًّا بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَأَعَانَهُ اللَّهُ عَلَى حَجِّهِ وَ عَلَى عُمْرَتِهِ ثُمَّ أَتَى الْمَدِينَةَ فَسَلَّمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ثُمَّ أَتَاكَ عَارِفًا بِحَقِّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ وَ بَابُهُ الَّذِي يُؤْتَى مِنْهُ فَسَلَّمَ عَلَيْكَ ثُمَّ أَتَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ عليه السلام فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَتَى بَغْدَادَ فَسَلَّمَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ ثُمَّ أَنْصَرَفَ إِلَى بِلَادِهِ فَلَمَّا كَانَ وَقْتُ الْحَجِّ رَزَقَهُ اللَّهُ مَا يَحْجُّ بِهِ فَأَيُّهُمَا أَفْضَلُ

لِهَذَا الَّذِي قَدْ حَجَّ حِجَّةَ الْإِسْلَامِ يَرْجِعُ فَيَحُجُّ أَيْضاً أَوْ يَخْرُجُ إِلَى خُرَّاسَانَ إِلَى أَبِيكَ عَلَى بْنِ مُوسَى الرِّضَا عليه السلام فَيَسْلِمُ عَلَيْهِ قَالَ بَلْ يَأْتِي خُرَّاسَانَ فَيَسْلِمُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ أَفْضَلَ وَ لَيْكُنْ ذَلِكَ فِي رَجَبٍ وَ لَكِنْ لَا يَنْبَغِي أَنْ يَفْعَلُوا هَذَا الْيَوْمَ فَإِنَّ عَلَيْنَا وَ عَلَيْكُمْ خَوْفاً مِنَ السُّلْطَانِ وَ شُنْعَةً.

از حضرت ابا جعفر علیه السلام راجع به مردی که حجة الاسلام بجا می آورد پرسیدم:

وی برای انجام حج تمتع داخل مکه شد و خداوند بر انجام حج و عمره کمکش کرد، سپس به مدینه رفت و بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم سلام داد و آن جناب را زیارت کرد پس از آن به زیارت شما آمد در حالی که به حق شما عارف بوده و می داند که شما حجت خدا بر خلائق هستید. و توجه دارد که شما همان بابی هستید که شخص برای توجه الی الله باید از آن باب وارد شود و به شما سلام داده و زیارتتان می کند، سپس به زیارت حضرت ابا عبد الله الحسین سلام الله علیه رفته و به آن حضرت سلام می دهد آن گاه به بغداد رفته و بر حضرت ابی الحسن موسی بن جعفر علیهما السلام سلام می دهد و بعد به شهر خودش مراجعت می کند، و پس از رسیدن موسم حج خداوند متعال حج را روزی او می کند حال بفرمائید کدامیک از این دو افضل و برتر هستند؟ حجة الاسلامی که بجا آورد و برگشت و دوباره حج روزی او شده یا به خراسان رود و پدر بزرگوارتان حضرت علی بن موسی علیه السلام را سلام داده و زیارت کند؟ حضرت در جواب فرمودند: بلکه افضل آن است که به خراسان رود و بر پدرم حضرت ابی الحسن سلام داده و آن جناب را زیارت کند و شایسته است که این زیارت را در رجب انجام دهد ولی در این روز به آن مبادرت نکند زیرا هم بر ما و هم بر شما از ناحیه سلطان خوف بوده و ممکن است در معرض تشنیع و بدگوئی واقع شویم.

(۶) عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ أَبِي نَصْرِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَرَأْتُ فِي كِتَابِ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عليه السلام: أَبْلَغُ شَيْعَتِي أَنْ زِيَارَتِي تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ أَلْفَ حِجَّةٍ - قَالَ فَقُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام: أَلْفَ حِجَّةٍ قَالَ إِي وَ اللَّهِ وَ أَلْفَ حِجَّةٍ لِمَنْ زَارَهُ عَارِفًا بِحَقِّهِ.

از احمد بن محمد بن ابی نصر بن زبئی وی گفت: در نامه حضرت ابی الحسن الرضا علیه السلام خواندم که آن حضرت مرقوم فرموده بودند: برسان به شیعیانم که زیارت من نزد خدا معادل با هزار حج است. می گوید: به حضرت ابی جعفر علیه السلام عرض کردم: معادل با هزار حج است؟! حضرت فرمودند:

بلی به خدا قسم بلکه کسی که ایشان را زیارت کند در حالی که عارف به حقیقت باشد ثواب یک میلیون حج به او داده می شود.

(۷) عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام جُعِلَتْ فِدَاكَ زِيَارَةُ الرِّضَا أَفْضَلُ أَمْ زِيَارَةُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام قَالَ زِيَارَةُ أَبِي أَفْضَلُ - وَ ذَلِكَ أَنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَزُورُهُ كُلُّ النَّاسِ وَ أَبِي لَا يَزُورُهُ إِلَّا الْخَوَاصُّ مِنَ الشَّيْعَةِ.

محضر ابی جعفر علیه السلام عرض کردم: فدایت شوم زیارت حضرت رضا علیه السلام افضل است یا زیارت ابی عبد الله حسین بن علی علیه السلام؟ حضرت فرمودند: زیارت پدرم افضل است زیرا حضرت ابا عبد الله الحسین علیه السلام را هر گروهی از مردم زیارت می کنند ولی پدرم را زیارت نمی کند مگر شیعیان خاص و خالص ما.

(۸) عَنْ أَبِي الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: مَنْ زَارَ قَبْرَ وَلَدِي كَانَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ سَبْعِينَ حِجَّةً مَبْرُورَةً قَالَ قُلْتُ سَبْعِينَ حِجَّةً قَالَ نَعَمْ وَ سَبْعُمِائَةَ حِجَّةٍ قُلْتُ سَبْعُمِائَةَ حِجَّةً قَالَ نَعَمْ وَ سَبْعِينَ أَلْفَ حِجَّةٍ قُلْتُ وَ سَبْعِينَ أَلْفَ حِجَّةٍ قَالَ نَعَمْ وَ رَبَّ حِجَّةٍ لَا تُقْبَلُ مِنْ زَارِهِ وَ بَاتَ عِنْدَهُ لَيْلَةً كَانَ كَمَنْ زَارَ اللَّهَ فِي عَرْشِهِ قُلْتُ كَمَنْ زَارَ اللَّهَ فِي عَرْشِهِ قَالَ نَعَمْ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ كَانَ عَلَى عَرْشِ اللَّهِ أَرْبَعَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ أَرْبَعَةٌ مِنَ الْآخِرِينَ أَمَّا الْأَرْبَعَةُ الَّذِينَ هُمْ مِنَ الْأَوَّلِينَ فَنُوحٌ وَ إِبْرَاهِيمُ وَ مُوسَى وَ عِيسَى ع وَ أَمَّا الْأَرْبَعَةُ الَّذِينَ هُمْ مِنَ الْآخِرِينَ فَمُحَمَّدٌ وَ عَلِيٌّ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَيْنُ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ ثُمَّ يَمْدُ الْمِضْمَارُ فَيَقْعُدُ مَعَنَا مَنْ زَارَ قُبُورَ الْأَئِمَّةِ - إِلَّا أَنْ أَعْلَاهُمْ دَرَجَةً وَ أَقْرَبَهُمْ حَبُوهً مَنْ زَارَ قَبْرَ وَلَدِي عَلِيٍّ عليه السلام

از ابی الحسن موسی بن جعفر علیه السلام، حضرت فرمودند: کسی که قبر فرزندم را زیارت کند برای او نزد خدا ثواب هفتاد حج مقبول می باشد.

راوی می گوید: محضرش عرضه داشتیم: ثواب هفتاد حج؟! حضرت فرمودند: بلی، بلکه ثواب هفتصد حج؟! عرض کردم: هفتصد حج؟! فرمودند: بلی، بلکه ثواب هفتاد هزار حج. عرض کردم: هفتاد هزار حج؟! فرمودند: بلی، از این گذشته بسا حج مقبول واقع نمی شود، کسی که آن حضرت را زیارت

کند و شب را نزد آن جناب بیتوته کند مثل کسی که است که خدا را در عرش زیارت کرده. عرض کردم: مثل کسی که خدا را در عرش زیارت کرده؟! حضرت فرمودند: بلی، هنگامی که قیامت به پا شود چهار تن از اولین و چهار تن از آخرین روی عرش خدا هستند. اما چهار تن از اولین عبارتند از: حضرت نوح و ابراهیم و موسی و عیسی علیهم السلام. و اما چهار تن از متأخرین عبارتند از: حضرت محمد و علی و حسن و حسین صلوات الله علیهم اجمعین. سپس مجلس کشیده شده و در آن توسعه داده می‌شود و کسانی که قبور ائمه را زیارت کرده‌اند با ما روی عرش می‌نشینند. توجه داشته باش کسی که قبر فرزندان علی علیه السلام را زیارت کرده باشد درجه‌اش از دیگران اعلی و عطیه اهدائی او بهتر از سایرین می‌باشد.

فصل چهارم) امام رضا علیه السلام در کلام علمای ربانی

۱) امام خمینی رحمه الله:

- چه سعادت‌ی دارید که چشمتان شما به آن بارگاه عظیم ملکوتی باز می‌شود و در آن حرم شریف؛ مرکز علم و مرکز ملائکه الله می‌روید و ما حسرت آن را داریم. من حسرت یک همچو توفیقی را دارم که خدای تبارک و تعالی موفق کند ما را که به پایبوس آن بارگاه معظم بیاییم.^۱
- عتبه بوسی مولا علی بن موسی از آرزوهای من است.^۲

۲) امام خامنه‌ای حفظه الله:

اکنون که این مجموعه‌ی پرشوق و نشاط در جوار بارگاه امام هشتم علیه آلاف التحية والثناء گرد آمده‌اید، تا شور و توان جوانی را با عشق به اهداف خدایی، پیوند بزنید و شوق فزاینده‌ی خدمت به مردم و انقلاب اسلامی را ارمغان این سفر معنوی قرار دهید، شایسته است بکوشید تا احساس یگانگی با آن امام نور و افتخار پیروی از آن پیشوای حقیقت را، سرمایه رشد و کمال خود سازید و از لحظه لحظه حضور در محضر آن امام حاضر و ناظر توشه بگیرید.^۳

۳) علامه طباطبائی رحمه الله:

- همه امامان علیهم السلام لطف دارند، اما لطف حضرت رضا علیه السلام محسوس است.
- من به حال این مردم که این طور عاشقانه ضریح را می‌بوسند، غبطه می‌خورم.
- این جا هم دارالشفای آل محمد - علیهم السلام - است. داخل شو که امام رضا علیه السلام طیب الألباء است.^۴
۴) آیت الله بهجت رحمه الله:

در همین حرم حضرت رضا علیه السلام چه کراماتی مشاهده شده است. کسی در رؤیا دید که به حرم حضرت رضا علیه السلام مشرف شده و متوجه شد که گنبد حرم شکافته شد و حضرت عیسی و حضرت مریم علیهما السلام از آنجا وارد حرم شدند. تختی گذاشتند و آن دو بر آن نشستند و حضرت رضا علیه السلام را زیارت کردند. روز بعد آن کس در بیداری به حرم مشرف گردید. ناگهان متوجه شد حرم کاملاً خلوت می‌باشد! حضرت عیسی و حضرت مریم علیهما السلام از گنبد وارد حرم شدند و بر تختی نشستند و حضرت رضا علیه السلام را زیارت کردند. زیارت نامه می‌خواندند. همین زیارت نامه معمولی را می‌خواندند! پس از خواندن زیارتنامه از همان بالای گنبد برگشتند. دوباره وضع عادی شد و قیل و قال شروع گردید حال آیا حضرت رضا علیه السلام وفات کرده است؟^۵

۱ - صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۱۰۶

۲ - صحیفه امام، ج ۱۰، ص: ۴۵۹

۳ - ۱۳۸۱/۴/۳۱ - ۳

۴ - سایت تبیان

۵ - برگه از دفتر آفتاب

فصل پنجم) زیارت مستحب است یا واجب؟

توجه به اینکه زیارت مستحب است یا واجب؟

هیچ امر مستحبی نمی تواند با امر واجب برابری نماید. لذا با دقت داشت که زیارت هرچند دارای فضیلت و فوائد فراوان است، لکن نباید در طول دوره زیارت، خدای نکرده واجب از انسان فوت شود یا از کیفیت آن کاسته شود.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

لَا قُرْبَةَ بِالْتَّوَكُّلِ إِذَا أَضَرَّتْ بِالْفَرَائِضِ^۱

اگر انجام مستحبات به واجبات ضرر برساند، با آنها نمی شود به خدای متعال تقرب پیدا کرد.

فصل ششم) مراتب زیارت

- زیارت برای سیاحت
- زیارت با توجه به مقام ظاهری امام
- زیارت با توجه به مقامات معنوی امام

فصل هفتم) آداب زیارت

الف) آداب قبل از زیارت

ب) آداب زیارت

ج) آداب بعد از زیارت

الف) آداب قبل از زیارت

- ۱) نیت
- ۲) توبه و محاسبه حقوق الهی و حقوق مردم
- ۳) معرفت افزایی نسبت به زیارت امام
- ۴) غسل با توجه
- ۵) نوشتن وصیتنامه
- ۶) خواندن اذکار مأثوره
- ۷) توجه به آداب مسافرت (رک مفاتیح الجنان)

۱) نیت:

- قصد تجدید عهد با معصومین
- اعلاء کلمه ایشان و رغما لائف اعداء آنها
- قصد زیارت مؤمن خالص الایمان
- به امید استشفاع از برای بخشش گناهان
- رجاء وصول بر فیوضات عظیمه
- به نیابت از حضرت معصومه سلام الله علیها

۲) توبه و محاسبه حقوق الهی و حقوق مردم (طلب حلالیت)

شرط اصلی استفاده از زیارت و محضر امام مصوم علیه السلام، طهارت و نورانیت است و این با توبه و استغفار و جبران گذشته حاصل می شود. در عیون المعجزات مینویسد: محمد بن علی صوفی گفت: ابراهیم ساریان اجازه خواست که حضور وزیر علی بن یقطین برسد. علی بن یقطین باو اجازه نداد.

در همان سال علی بن یقطین بمکه رفت وقتی وارد مدینه شد اجازه خواست تا خدمت موسی بن جعفر علیه السلام برسد، مولا اجازه نداد. روز دوم علی بن یقطین موسی بن جعفر را ملاقات کرد عرض کرد آقا گناه من چه بود؟

فرمود ترا مانع شدم برای اینکه مانع برادرت ابراهیم ساریان شدی خداوند نیز سعی و حج ترا نمیپذیرد مگر اینکه ابراهیم را راضی کنی. عرض کرد: آقا من چگونه میتوانم ابراهیم را ملاقات کنم، در این ساعت من در مدینه هستم و او در کوفه است.

فرمود: شب تنها بدون اینکه کسی از همراهانت با تو باشد بجانب بقیع میروی در آنجا اسبی با زین و برگ مشاهده خواهی کرد، سوار آن اسب میشوی علی بن یقطین به بقیع رفت سوار بر آن اسب شد طولی نکشید که کنار درب خانه ابراهیم ساریان پیاده شد.

درب خانه را کوبیده گفت: من علی بن یقطینم.

ابراهیم از درون خانه صدا زد: علی بن یقطین وزیر هارون درب خانه من چکار دارد، علی گفت: گرفتاری بزرگی دارم او را قسم داد که درب را باز کند داخل اطاق شد بابراهیم گفت: مولایم موسی بن جعفر علیه السلام از پذیرفتن من امتناع ورزیده مگر اینکه تو مرا ببخشی. ابراهیم گفت: خدا ترا ببخشد.

علی بن یقطین قسم داد بابراهیم که قدم روی صورت او بگذارد ولی ابراهیم امتناع ورزید از این کار برای مرتبه دوم او را قسم داد قبول کرد در آن موقعی که ابراهیم پای خود را روی صورت علی بن یقطین گذاشته بود علی می گفت: خدایا تو شاهد باش.

از جای حرکت کرده سوار اسب شد و در همان شب بدر خانه موسی بن جعفر علیه السلام آمد اجازه ورود خواست موسی بن جعفر علیه السلام اجازه داد و او را پذیرفت.^۱

۳) معرفت افزایی نسبت به زیارت امام

هر مقدار معرفت به امام بیشتر باشد، ابراز محبت و حالت خضوع و ذلت و رقت دل بیشتر شده و عنایتهای ایشان بیشتر می گردد. این معرفت را می توان تا حدودی با توجه و تدبیر در معانی زیارات و ادعیه وارده از جمله زیارت جامعه کبیره بدست آورد. نکته مهمی که در باب زیارت وجود دارد این است که در انسان، توجه و احساس نسبت به مقام و جایگاه امام که او مرا می بیند و بر تمامی عالم حکومت دارد، ایجاد و تقویت گردد و هرچه به مرقد منور امام نزدیک می شود، این توجه و احساس، قوی تر و شدیدتر گردد.

۴) غسل با توجه

در حین غسل، توجه داشته باشد که می خواهد بین خود و امام سنخیت ایجاد کند؛ یعنی پاکی و طهارت بدست آورد. لذا در هنگام شستن اعضا و جوارح، قصد پاکی از گناهیانی که با آنها انجام داده است را داشته باشد. دعای وارده را با تدبیر بخواند.

۵) وصیتنامه نوشتن

انسان باید سعی کند قبل از زیارت، هرگونه حق الله و حق الناس را جبران کند تا با آمادگی کامل به زیارت مشرف شود. لکن اگر نتوانست تماماً، آنچه فوت شده را جبران کند، اقدام به نوشتن وصیتنامه کرده و موارد لازم را در آن متذکر می شود تا بعد از زیارت آنها را تدارک کند. و اگر اجل به او مهلت نداد، شخصی را که در وصیتنامه به عنوان وصی معین نموده است، آن موارد را جبران کند.

ب) آداب و شرایط زیارت (ظاهری و باطنی)

- ✓ غسل زیارت
- ✓ پوشیدن جامه‌های پاک و پاکیزه.
- ✓ پوشیدن جامه سفید.
- ✓ کوتاه برداشتن گام‌ها هنگام رفتن به زیارت و حرکت کردن به آرامی و با وقار.
- ✓ عطر زدن و خود را خوشبو کردن (غیر از زیارت کربلا).
- ✓ گفتن ذکر «اللَّهُ أَكْبَرُ»، «الْحَمْدُ لِلَّهِ»، «سُبْحَانَ اللَّهِ» و «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» هنگام رفتن به زیارت و صلوات فرستان بر پیامبر و آل او.
- ✓ خواندن اذن دخول قبل از ورود به حرم مطهر.
- ✓ تلاش جهت تحصیل رقت قلب، سوزش دل و خضوع.
- ✓ مقدم داشتن پای راست هنگام ورود و پای چپ هنگام خروج.
- ✓ ایستادن هنگام زیارت، اگر عذری ندارد.
- ✓ سر به زیر انداختن و توجه نکردن به بالا و طرف راست و چپ.
- ✓ خواندن زیارت‌های مأثوره (امین الله، جامعه کبیره، زیارت مخصوصه امام رضا علیه السلام و ...)
- ✓ خواندن مقداری از قرآن و هدیه کردن ثواب آن به روح مقدس صاحب آن مرقد شریف.
- ✓ مقدم کردن نماز واجب بر نماز زیارت. اگر مشغول زیارت بود و «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» را شنید، زیارت را ترک و در نماز جماعت شرکت کند.
- ✓ زیارت کردن به نیابت پدر و مادر و دوستان و نزدیکان و برای آن‌ها طلب مغفرت نمودن.
- ✓ ترک سخنان ناشایست و کلمات لغو و بیهوده و صحبت‌های دنیایی که در هر جا مذموم و مانع رزق و سبب قساوت قلب است، به ویژه در بقاع مقدس.
- ✓ بلند نکردن آواز و صدای خود در آن مشاهد شریفه، برای هر علتی که باشد.
- ✓ وداع با صاحب آن مرقد شریف هنگام رفتن از آن شهر.
- ✓ قصد بازگشت به آن مکان مقدس هنگام وداع.
- ✓ بهتر شدن حال و کردار و گفتار، نسبت به پیش از زیارت.
- ✓ انفاق و احسان بر فقیران و مجاوران آن بقعه. (برگرفته از آداب زیارت محدث نوری)

* اذن دخول از زبان آیت الله بهجت (ره)

زیارت شما قلبی باشد. در موقع ورود اذن دخول بخواهید، اگر حال داشتید به حرم بروید. هنگامی که از حضرت رضا علیه السلام اذن دخول می‌طلبید و می‌گویید:

«أَدْخُلْ يَا حُجَّةَ اللَّهِ: أَي حِجَّةٍ خُدا، آیا وارد شوم؟»

به قلبتان مراجعه کنید و ببینید آیا تحولی در آن به وجود آمده و تغییر یافته است یا نه؟ اگر تغییر حال در شما بود، حضرت علیه السلام به شما اجازه داده است. اذن دخول حضرت سیدالشهداء علیه السلام گزیه است، اگر اشک آمد امام حسین علیه السلام اذن دخول داده‌اند و وارد شوید.

اگر حال داشتید به حرم وارد شوید. اگر هیچ تغییری در دل شما به وجود نیامد و دیدید حالتان مساعد نیست، بهتر است به کار مستحبی دیگری پردازید.

❖ محمد بن مسلم می‌گوید به محضر مبارک حضرت ابی عبد الله علیه السلام عرض کردم: هر گاه به زیارت پدر بزرگوارتان (حضرت امام حسین علیه السلام) می‌رویم آیا بهمان هیئت و کیفیت که به حج می‌رویم باشیم؟ حضرت فرمودند: بلی. عرض کردم: پس آنچه بر حاجی لازم است بر ما نیز است؟

حضرت فرمودند: چه چیزهایی را گفتی؟ عرض کردم: اشیائی را که بر حاجی لازم می‌باشد.

حضرت فرمودند:

بر تو لازم است که با همراهانت خوش رفتار باشی، سخن اندک بگوئی و حتی الامکان تکلم نکنی مگر به خیر. بر تو لازم است زیاد بیاد خدا باشی. و بر و لازم است جامه و لباس‌هایت را نظیف و پاکیزه نگاه داری. و بر تو لازم است پیش از اینکه به حائز برسی غسل نمائی. لازم است بر تو که خاشع بوده و زیاد نماز خوانده و بسیار بر محمد و آل محمد صلوات بفرستی و به آنچه از تو نیست و مال دیگری است احترام گذارده و بر نداری. لازم است به آنچه حلال نیست نگاه نکرده و چشم خود را از آن فروبندی. لازم است وقتی برادر ایمانی خود را نیازمند دیده و ملاحظه کردی که بواسطه نداشتن نفقه از ادامه عمل عاجز است به دیدنش رفته او را کمک کرده و به مواسات با او رفتار نمائی.

بر تو لازم است تقیه که دین تو به آن قائم است را رعایت کنی.

واجب است از آنچه منهی هستی و از خصومت و دشمنی و زیاد قسم خوردن و از جدال کردنی که در اثناء آن به خوردن قسم مبادرت می‌ورزی اجتناب و دوری کنی. و وقتی به این دستورها عمل کردی البته حج و عمره تو تمام و کامل بوده و به واسطه صرف نفقه و دور شدن از اهل و عیالت و روی تافتن از آنچه به آن مایل هستی از کسی که آنچه نزدش بوده و تو آن را طلب کردی استحقاق پیدا می‌کنی که از سفرت مراجعه کرده در حالی که مغفرت و رحمت و رضوانش شامل تو شده باشد.^۱

چند نکته مهم و اساسی در زیارت:

- ❖ استفاده حداکثری از معنویت حرم مطهر
- ❖ استفاده از ایام و لیالی مبارک ماه رجب بویژه شب جمعه مخصوصاً که مصادف با لیلة الرغائب گشته است.
- ❖ کمک و خدمت به زائران امام رضا علیه السلام (رک داستان راستان ج ۱ شماره های ۵ و ۶ و ۷)
- ❖ مراعات امور اخلاقی در طول مسافرت
- ❖ توبه و استغفار
- ❖ زیارت قبور علمای ربانی مدفون در حرم مطهر

آداب زیارت از زبان آیت الله شیخ محمد بهاری همدانی(ره)

باید بداند که آنها مطلع بر حرکات و سکنات این شخص بلکه مطلع به خطورات قلبیه این هستند، و لذا باید کمال سعی در تضرع و ذل و انکسار بنماید خصوصاً در حین دخول به مرقد های شریفه ایشان و حواس خود را به تمامه و کماله جمع نماید، که تفرقه حواس و تشتت افکار باطله بمنزله پشت کردن به امام است، مبادا با کسی صحبت خارجه بکند، چه جای اینکه در حرم مطهر نستجیر بالله غیبت کند یا گوش به غیبت دهد، و یا دروغ گوید یا به سایر معاصی مرتکب شود، بلکه صدا هم نباید بلند کند، «لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ» در اینجا هم جاری است، خصوصاً در حرم امیر سلام الله علیه که بمنزله نفس رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است، چهار گوشه قبر مطهر را ببوسد، و به زبان خود عرض حال کند و حاجاتش را از آن بزرگوار بخواهد، بگوید: ای بزرگ بر همه کس:

یا من بازمانده را نزد خود از وفا طلب

یا تو که پاکدامنی مرگ من از خدا طلب

و در وقت عتبه بوسی هم این شعر مناسب است:

من ار چه هیچ نیم هر چه هستم آن توأم

مرا مران که سگی سر بر آستان توأم

و ایمان خود را به ایشان بعد از عرضه بسپارد امانتا که عند الحاجة رد نمایند، و شیطان نتواند در حین مردن از وی بستاند، و مصائب وارده بر آن

بزرگواران را خصوصا در حرم مطهر حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام یاد بیاورد یکی یکی تفصیلا و بر آنها گریه کند.

اگر بتواند یک توبه درستی با جمیع مقررات معلومه در محل خود در خدمت امام علیه السلام بجا آورد آن بزرگوار را شاهد و شفیع قرار بدهد، و بنا بگذارد عند المراجعة دهنی را که به آن آستانه شریفه رسیده، و اعضائی که بر آنجاها مالیده شده، و از برکت آنها اکتساب نور کرده دوباره به لوث معاصی ملوث نگرداند، بلکه از لغویات بی فایده هم اجتناب نماید. باید حالش با حال وقتی که مشرف نشده بود تفاوت بین داشته باشد و مهمما ممکن خدام و مجاورین را مراعات نماید به عطا و بخشش و احسان و آنها را اکرام نماید و در نظرش واقعی داشته باشند، هر چه از آنها جفا ببیند، به شیرینی متحمل شود، بداند از که کشیده، در راه که بوده، در بذل مال به آنها مضایقه نکند و مشایخ و اهل علمشان را بیشتر از همه تکریم و توقیر نماید، و در سختی و شدايد سفر از عمل خود منبجر و پشیمان نگردد، خصوصا در مقام خوف از اعداء که خودشان فرموده اند: «الا تحبون ان تخافوا فینا» ؟ و استعجال در مراجعت از مشاهد مشرفه ننماید، مهمما ممکن توقف کند، وسوسه خیالی که کارم معوق مانده، خانه ام تنها است، خرجی ندارم، رفیق می رود و غیر ذلک از آن فکلهائی که اگر خودش تأمل کند می داند که شیطان او را اغوا می نماید تا از زیارت بازماند، به خود راه ندهد، خصوصا اگر جمعه یا یکی از زیارت های مخصوصه قریب باشد، زیرا که چهل یا پنجاه یا بیشتر از عمرش گذشته یک دفعه موفق به زیارت شده هیها که دیگر برگردد، دوباره موفق بر مراجعت شود، مادامی که آنجا هست خیالش می رسد که برگشتن و آمدن حتی سالی یک مرتبه سهل کاریست، اما نخواهد شد، تجربه شده.^۱

ج) آداب بعد از زیارت

- وداع با صاحب آن مرقد شریف هنگام رفتن از آن شهر.
- قصد بازگشت به آن مکان مقدس هنگام وداع.
- بهتر شدن حال و کردار و گفتار، نسبت به پیش از زیارت.

فصل هفتم) کتب مفید در باب زیارت

- کامل الزیارات
- مفاتیح الجنان
- نور هدایت
- معراج السعادة
- جلوه های لاهوتی
- تذکرة المتقین